

Tobaksgutten.

Der var en gang en fattigkjærring, som gik omkring med sønnen sin og bad; hjemme havde hun hverken at bide eller brænde. Først gik hun bygdimellem, og saa kom hun til byen. Da hun havde gaat husimellem der en stund, kom hun til borgermesteren.

Det var baade en snil mand og en gjæv mand, en af de bedste i byen; for han var gift med datteren til den rigeste købmanden der, og med hende havde han en liden datter; de havde ikke flere børn, saa hun var baade søtungen og sukkerungen, og det var ingen ting som var for god til hende. Hun blev straks velkjendt med denne fattiggutten ogsaa, da han kom der med mor sin, og da borgermesteren saa at de var godvenner saa snart, tog han gutten til sig, for at hun skulde have ham til lekebror. Ja de leked sammen og stelte sammen, læste sammen og gik paa skolen sammen, og var altid venner og vel forligte.

En dag stod borgermesterkonen ved vinduet og saa efter børnene, da de skulde paa skolen. Da fik hun se der var en regndam i gaden; først bar gutten tinen med skolemaden over dammen; saa kom han igjen og løfted veslejenten over, og da han satte hende ned, tog han en kys.

Da hun saa det, blev hun sint: »Skal slig en skarveunge kysse vor datter, vi som er de bedste folk i byen?» sa hun. Manden prøvde at stagge hende det bedste han kunde, og sa, der vidste ingen hvor børnene skulde bo, og ingen hvad der kan hænde sine; det var en snil og en skikkelig gut, og der kom tit et stort træ af en liden teining, sa han. Men nei, det var det samme baade hvad han var og hvad han blev; »naar armød kommer til ære, ved den ikke hvordan den vil være,» og »den som er slaat til skilling, blir aldrig til daler, om han skinner som en guldpenge,» sa borgermesterkonen; der fik han ikke lov at være; hun vilde af med ham. Da der ikke var anden raad, saa sendte borgermesteren ham bort med en kjøbmand som var kommet did med et skib, og der skulde han være kahytgut. Til konen sa han at han havde solgt gutten for tobak.

Men før han reiste, brød borgermesterdatteren ringen sin i to stykker og gav ham halvdelen, for at de kunde kjendes, om de skulde mødes igjen. — Saa reiste skibet, og gutten kom til en by langt borti landene. Der var det nylig kommet en prest, som var saa svær til at præke at alle maatte i kirken og høre ham, og om søndagen maatte skibsfolkene ogsaa did og lye præken. Gutten blev alene igjen paa skibet. Som han holdt paa at lage maden, hørte han at det kaud over et sund tæt ved. Gutten tog baaden og satte over. Det var en gammel kjærring som hauked saa. »Ja nu har jeg staat her i hundred aar og hauket og kauet, og tænkt jeg skulde komme over sundet,» sa kjærringen; »men ingen har hørt det og vørt det før du, og du skal faa løn for det du har sat mig over,» sa hun. Gutten maatte følge med til søster hendes, som bodde i et berg tæt ved, og der skulde han bede om den gamle dugen som laa paa skabhylden. Ja, da han kom did, og troldkjærringen fik vide at han havde hjulpet søster hendes over sundet, saa maatte han faa hvad han vilde, sa hun.

»Aa, jeg vil ikke have andet end den gamle dugen som ligger paa skabhylden, jeg,» sa gutten. »Det har du ikke af dig selv,» sa troldkjærringen.

»Nu maa jeg ombord og koge helgemad til kirkefolkene,» sa gutten. »Vør det ikke,» sa kjærringen; »den skal koge sig selv den, mens du er borte,» sa hun. »Bliv med mig, skal du faa mere løn du; jeg har staat ved sundet og hauket og kauet i hundred aar; men ingen har hørt det eller vørt det før du.» Saa skulde han følge med til den andre søsteren. Der skulde han bede om at faa det gamle sverdet, som var sligt at han kunde putte det i lommen, saa blev det til en kniv, og drog han det ud, saa blev det til et langt sverd; hytted han med den sorte eggen, saa faldt alting dødt, og med den hvide, saa blev alt levende igjen. Ja da de kom did, og troldkjærringen fik vide at han havde hjulpet søster hendes over sundet, saa skulde han have færgeløn, han maatte faa hvad han vilde. »Aa, jeg vil ikke have andet end det gamle sverdet som ligger oppaa skabskruvet, jeg,» sa gutten. »Det har du ikke af dig selv,» sa troldkjærringen.

»Kom med mig,» sa den andre; »jeg har staat ved det sundet og hauket og kauet i hundred aar, og ingen har hørt det eller vørt det før du; du skal have mere løn du; bliv med til den tredje søsteren min!» Der skulde han bede om den gamle salmebogen, og den var slig, at naar nogenvar syg og han sang en salme som passed til sygdømmen, saa blev den syge frisk igjen. Ja, da de kom frem, og den tredje troldkjærringen hørte han havde hjulpet søster hendes over sundet, skulde han have færgeløn der ogsaa; han maatte faa hvad han vilde have. »Aa, jeg vil ikke have andet end den gamle salmebogen til bedstemor, jeg,» sa gutten. »Det har du ikke af dig selv,» sa troldkjærringen.

Da han kom ned paa skibet igjen, var folkene i kirken endda. Saa prøvde han dugen og bredte ud bare en liden snip af den, for han vilde se hvad den dudde til først, før

han la den paa bordet og brugte den. Jo det blev baade gild mad og meget mad, og drikke til, det var sikkert nok. Han tog bare en smagebete han, og saa gav han hunden saa meget den orked at æde.

Da kirkefolkene kom ombord, sa skipperen: »Hvor har du faat al den maden til hunden? Den er jo stind som en rullepølse og lad som en purke.» »Aa, jeg gav den benene jeg,» sa gutten. »Det var bra gut, som kom i hug hunden ogsaa,» sa skipperen. Saa bredte han dugen ud, og med det samme var der saa fuldt med mad og drikkendes varer at de aldrig havde levet saa vel før.

Da gutten var alene med hunden igjen, vilde han prøve sverdet ogsaa. Han hytted til den med den sorte eggen, saa faldt den død i dækket; men da han vendte det og hytted med den hvide, levned den op og visped med roven imod lekekammeraten sin. Men bogen, den kunde han ikke faa prøvet.

Saa seilte de baade vel og længe, til der kom en storm paa dem, som varte mange dage; de laa og drev, saa de ikke vidste hvor de var. Til sidst saa stilned det, og da kom de til et land langt borte, hvor ingen var kjendt; men de kunde skjønne det var stor sorg der, og det var det ogsaa, for kongsdatteren var spedalsk. Kongen kom ned til skibet og spurte om ingen kunde frelse hende og gjøre hende god igjen. Nei, der var ingen, sa de som var oppaa dækket. »Er her ingen flere ombord i dette skibet?» sa kongen. »Jo, en liden fillegut,» sa de. »Lad ham komme, han og,» sa kongen. Gutten mente at han nok skulde gjøre hende god. Skipperen blev saa vild og ræd, da han hørte dette, at han rendte i ring som en tordivel i en tjærekop; han tænkte gutten kunde lægge sig borti noget som han ikke kom vel fra, og mente det ikke var værd at være sligt barnesnak. Men kongen sa at vettet kom med veksten, og barn var mandsemne; havde han sagt sig god for det, fik han prøve

Skipperen blev saa vild og ræd, da han hørte dette —

sig; der var mange som havde fristet og feilet før. Han tog ham med til datteren, og gutten sang salmen én gang. Da kunde kongsdatteren løfte armen; han sang den en gang til, saa kunde hun sidde i sengen, og da han havde sunget den tredje gangen, var kongsdatteren frisk.

Kongen var saa glad at han vilde give ham halvdelen af land og rige, og datteren med. Ja land og rige kunde det være godt nok at have halvdelen af, det takked han mangfoldig for; men han havde lovet en anden, sa han, kongsdatteren kunde han ikke tage. Saa blev han der i landet og fik halvdelen af riget. Men da det led om en stund, blev der krig; gutten maatte være med, og han sparte ikke den sorte eggen, kan du vide. Krigsfolkene til fienden faldt som fluer, og kongen vandt. Men saa brugte han den hvide eggen; da livned de op igjen alle sammen, og gav sig under kongen, fordi de fik lov at nyde livet. Men da der var blit saa mange, var det vondt for mad, og kongen vilde gjerne give dem fuldt op baade af spise og drikke. Saa maatte gutten frem med dugen sin; da blev der ikke mangel paa noget slag.

Da han havde været en tid hos kongen igjen, begyndte han at stunde efter borgermesterdatteren. Han rusted fire krigsskibe og reiste med, og da han kom udenfor den byen der borgermesteren var, skjød han og dundred, saa vindusruderne skrældte ud i halve byen. Ombord paa disse skibene var der saa staseligt som hos en konge, og selv havde han guld efter hver søm, saa gild var han. Det var ikke længe før borgermesteren kom ned, og bad om ikke den fremmede storkaren vilde være saa god at komme og spise hos ham. Jo, det vilde han; han kom op til borgermesteren, og der sad han ved siden af datteren og borgermesterfruen. Som de sad der i bedste prat og spiste og drak og leved vel, lurte han sig til at kaste den halve ringen op i glasset til datteren. Hun var ikke længe om at skønne

meningen, gjorde sig et ærend ud fra bordet og satte den sammen med den andre halve. Moren merked der var noget paa færde, og strøg efter saa snart hun kunde.

»Ved du hvem som er inde, mor?» sa datteren. »Nei,» sa borgermesterfruen. »Det er han som far solgte for tobak,» sa hun. Med det samme daaned fruen og faldt overende paa gulvet. Saa kom borgermesteren efter, og da han hørte hvorledes det hang sammen, blev det ikke stort likere med ham. »Det er ikke noget at faa støkk af,» sa tobaksgutten; »jeg er bare kommet for at faa den veslejenten jeg kyssed paa skoleveien,» sa han. Og til borgermesterkonen sa han det: »Du skal aldrig foragte fattigmands barn; der er ingen som ved hvad der kan blive af det; for barn er mandsemne, og vettet kommer med veksten.»

